7/7057

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B16APK610AR-GE-090 126231 29/8/2005
Konu : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: Başbakanlık KAN.KAR.DAİ.BAŞK.'nın 04/07/2005 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02/ 3211 sayılı yazısı.

Mardin Milletvekili Sayın Muharrem DOĞAN'ın 7/7057-12244 Esas No'lu soru önergesinin cevabı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Atilla KOÇ
Bakan

EK :
1- Cevap (3 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği:
T.B.M.M. Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

İnönü Bulvarı No:5 06100 Emek / ANKARA Tel: (0312) 2969316 Fax: (0312) 212 88 67
www.kultur.gov.tr E-Mail: kultur@kultur.gov.tr

7/7057

MARDİN MİLLETVEKİLİ SAYIN MUHARREM DOĞAN'NIN 7/7057-12244 ESAS NO'LU YAZILI SORU ÖNERGESİNE İSTİNADEN HAZIRLANAN BAKANLIĞIMIZ CEVABI

Hasankeyf Orta Asyadan ve Mezopotamya'dan gelen kültürlerle, batıdan gelen kültürlerin buluşma noktası olup, 12 bin yıllık geçmişiyle birçok kültürün odağıdır. 6 bin civarında mağarası, 300'e yakın kilisesi, camisi, minaresi ve Zeynel Abidin Türbesi ile dünyaya ve insanlık tarihine bir armağanıdır.

Tarım sulaması yok, yalnız HES olarak, inşa edilecek olan Ilısu Barajına "İnsanlık tarihi, enerji için feda edilecek ve Hasankeyf sular altında kalacaktır." Böylece 12 bin yıllık kültür yok edilecektir.

DSİ yetkililerinden alınan bilgiler bunları doğrulamaktadır. 20/07/2003 tarihinde Başbakan Sn. R.Tayyip ERDOĞAN Batman İl Kongresinde, yaptığı konuşmada, "Antik Kenti, Ilısu Barajına feda edemeyiz. Hasankeyf'i kurtarıp turizme açacağız" sözleriyle bölgede büyük bir sevinç yaratmıştır.

SORU 1 : Sn. Başbakan'ın bu açıklamasından sonra Hasankeyfin korunması ve turizme açılması için ne gibi çalışmalar yapılmıştır? Antik kent Hasankeyf, Ilısu Barajına feda edilecek mi?

SORU 3 : Zeynel Abidin türbesi, tarihi minare ve caminin tepeye taşınması, suni yeni bir kent oluşturma projesi ile ilgili gelişmeler doğrumu dur? Sular altında kalacak diğer kiliseler mağaralar, köprü ve mezarlıklar AB kriterleri açısından bir sorun olacak mıdır?

SORU 4 : Sayın Başbakan tarafından verilen sözler, yapılanlarla çelişmekte midir? Hasankeyf'i kurtarıp turizme açacağız sözleri, zaman içinde unutulur mesele kapanır gibi bir düşünce var mıdır?

SORU 5 : Ilısu Barajından elde edilecek elektrik enerjisi geliri ile turizmden elde edilecek gelirler; ayrıca insanlık tarihi ve kültür mukayesesi yapılmış mıdır? Ülke ve bölge halkı için hangisi daha önemlidir?

CEVAP 1-3-4-5: Batman ili, Hasankeyf İlçesine bağlı Hasankeyf Örenyeri çok eski çağlardan günümüze kadar çeşitli uygarlıkların izlerini bünyesinde toplayan bir yerleşim merkezidir. Hasankeyf daha önceleri Roma ve Bizans Dönemlerinde küçük bir kent kişiliği yansıtmasına karşın, gelişmesi Artuklularla başlamıştır. Artuklulardan sonra Eyyubilerin eline geçen şehir, 1260'da Moğol istilası ile tahrip edilmiş, ancak 15. yüzyıl boyunca devam eden Akkoyunlular egemenliğinde yeniden canlanmıştır.

Çok geniş bir alana yayılmış olan Hasankeyf kalıntıları, kale, camiler, saray ve diğer mimari örneklerini içermekte ve şehrin ortaçağdaki önemini kanıtlamaktadır. Kalede yer alan Ulu Camii, aşağı şehirdeki Koç, Süleyman ve Rızk Camileri; plan kuruluş özellikleri açısından dikkat çekici yapılardır. Özellikle Dicle Nehri'nin doğu kıyısında yer alan ve bir Akkoyunlu eseri olan Zeynel Bey Türbesi, Sırlı Tuğla ve Çini Mozaik Dekorasyonu, Soğan Kubbesi ile çağdaş, Timur eserlerine paralellik göstermektedir.

Yukarıda belirtilen özellikleri ile Hasankeyf, ortaçağ Türk şehir dokusu hakkında önemli ipuçları vermektedir. Ancak, Güney Doğu Anadolu projesi çerçevesi içinde yapılacak olan Ilısu Barajı'nın, Hasankeyf'i sular altında bırakacak olması burada kazı çalışmalarının başlamasına neden olmuştur.

7/7057

Hasankeyf'in Güneydoğu Anadolu Projesi çerçevesi içinde yapılacak olan Ilısu Barajı'nın etkilenme alanı içinde kalması nedeniyle 1986 yılında Mardin Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Prof.Dr. Oluş Arık sorumluluğundaki bir ekiple kazı çalışmalarına başlanmıştır.

1986 yılından itibaren devam eden çalışmalar ile "Aşağı Şehir" deki konut bölgesi, Koç Camii doğusunda bir han, bir çarşı, bir dergah, bir zaviye, bir medrese, seramik fırını, Zeynel Bey Türbesi civarında han ve medrese kalıntılarını içeren alan ortaya çıkarılmıştır.

1991 yılında, Bakanlığım, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve Hasankeyf Projesi başkanı Prof. Dr. M. Oluş Arık arasında Hasankeyf'te yapılacak kurtarma ve belgeleme çalışmalarına ilişkin bir protokol imzalanmıştır.

1992 yılında güvenlik sorunları nedeniyle ara verilen kazı çalışmalarına 1998 yılından itibaren devam edilmiştir.

2002 yılında Hasankeyf Yukarı Şehir'de alan yönetimine hazırlık amacıyla yapılacak belgeleme çalışmalarının; herhangi bir kazı ve araştırma yapılmaksızın ve Prof. Dr. M. Oluş Arık'ın görüşleri de alınmak kaydıyla, Mardin Müze Müdürlüğü başkanlığında ODTÜ, TAÇDAM tarafından oluşturulan bir ekiple yürütülmesi için izin verilmiştir.

1986 ile 2003 yılları arasında bölgedeki önemli anıtsal yapılar üzerinde çalışmalar sürdürülmüştür. Bu anıtsal eserler arasında El-Rızk Camii, Sultan Süleyman Camii, Kızlar Camii, Doğu Surları, Zeynel Bey Türbesi (2004 çalışmalarında burasının aslında bir külliye olduğu ortaya çıkarılmıştır), İmam Abdullah Türbesi, Köprü Kalıntıları, Koç Camii, Büyük Saray, Küçük Saray, Ulu Camii ve Orta Kapı sayılabilir.

Bölgenin özel durumu göz önüne alınarak, Hasankeyf kazıları, 02/06/2004 gün ve 2004/7429 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam'a verilmiştir.

Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam başkanlığındaki bir ekip tarafından Hasankeyf Örenyeri'nde 2004 yılı kazı çalışmaları Zeynelbey Külliyesi, Salahiye yapıları ve Yamaç Külliyesi'nde gerçekleştirilmiştir.

2005 yılında da söz konusu kazı, restorasyon, belgeleme, temizlik ve düzenleme çalışmaları; Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam başkanlığındaki geniş katılımlı bilimsel bir ekiple, Bakanlığım, DSİ Genel Müdürlüğü ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının finans desteği ile gerçekleştirilecektir. bu amaçla 2005 yılı kazı çalışmalarının başlatılması için gerekli izin 25/05/2005 tarihinde verilmiştir.

DSİ Genel Müdürlüğünce Ilısu Baraj Gölü alanında kalacak olan bölgede yürütülen kazı çalışmaları için ayrılan toplam 800.000 YTL ödeneğin 378.100 YTL.lik kısmı Hasankeyf kazıları için ayrılmış olup bu ödenek Hasankeyf Malmüdürlüğü'ne kazı başkanlığınca kullanılmak üzere aktarılmıştır. Ayrıca GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığınca Hasankeyf'te 2005 yılında gerçekleştirilecek çalışmalar için ayrılan 1.014.000 YTL. ödeneğin aktarımı gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, AB finasmanı ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının işbirliği ile yürütülmekte olan "GAP Bölgesi Kültürel Mirası Geliştirme Programı" "Güneydoğu Anadolu Kültürel Mirasın Korunması ve Turizmin Geliştirilmesi Planı" taslağında Hasankeyf arkeolojik alanında kapsamlı kazı ve kurtarma çalışmalarının gerçekleştirileceği yer almaktadır.

SORU 2 : Hasankeyfin değeri ortada iken, baraj yerinin değiştirilerek tarihi varlıkların sular altında kalmasının önlenmesi için yeni bir proje düşünülmekte midir? Yoksa, suyun enerjiye dönüştürülmesinden yana olup; insanlık tarihinin ve kültürünün yaşatılmasına karşı mısınız?

CEVAP 2: Örenyerindeki hasar ve bozulmaların saptanması ve bunların geçici koruma önlemlerinin uygulanması ile muhtemel nakil projeleri için hazırlık çalışmaları da yapılmaktadır.

Etkilenecek tarihi eserlerin taşınacağı ve korunacağı yerlerin bir an önce tespiti, ve bilahare kurtarılacak eserlerin bu alanlara nakli çalışmalarına başlanabilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bakanlığım ile DSİ Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokole göre arkeolojik kazılar için yapılacak harcamalar DSİ Genel Müdürlüğü bütçesinden Bakanlığıma aktarılmaktadır. Öncelikle Hasankeyf'teki önemli tarihi eserlerin restorasyonu ve taşınabilenlerin taşınması konusunda planlama, projelendirme ve arkeolojik çalışmaların Bakanlığımca, restorasyon, taşıma ve yapım işlemlerinin ise Bakanlığım denetiminde DSİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılması ve yaptırılması uygun görülmektedir.

